ROBERTI TITII BURGENSIS IN PERILLUSTRI BONON. GYMNASIO ELOQUENTIÆ, &…

Roberto Titi

ROBERTI TITII BVRGENSIS

In Perillustri Bonon. Gymnasio Eloquentiæ, & Humaniorum literarum Doctoris

AD

CATVLLI GALLIAMBVM

Prælectiones quatuor.



BONONIAE,

Apud Hæredes Io. Rossij MDXCIX.

Superiorum permissu.

PRÆLECTIO PRIMA.

SI, quàm sæpè in conspectum vestrum prodeo (Auditores) tàm sępè aliquid in mediũ afferrem, quod Vobis nonnulã voluptatem pareret, aut alicui vsui esse posset, incredibili sanè gaudio afficerer, meorumq; laborũ, quos in hoc munere fungendo frequenter exhaurio, non exiguum fructum me percipere arbitrarer, propterea quòd mihi certò persuaderem, summa vtiq; attentione me à Vobis auditum iri; quæ res plurimum dicenti alacritatis afferre solet; Quomodo.n.is vehemẽter non sibi placeat, qui in se vnum omnium oculos ingenti cum expectatione coniectos esse videat, & ab ipsius ore tàm multos cum minimè dubio eruditionis præiudicio pendere intelligat? Sed vel mea ingenij tenuitas, vel summa omnium Vestrûm eruditio in caussa est, vt, cùm ad Vos verba sum facturus, etiam valdè præmeditatorum obliuiscar, atq; animo ita perturber, vt omnẽ omninò eloquentiæ vim (si vlla modò eloquentia in me reperitur) protinus amittam. Verumenimuerò hîc aliquot astare video, qui de mea eruditione nõ omninò pessimè sentiunt; Cũcti verò ea estis humanitate præditi, vt iure meritò omnẽ à me timorem abijcere debeam. Itaq; nisi Vobis incomperta protulero, vt ipsa rerum nouitate Vestras aures demulceam; ordine saltem, ac methodo quadam ea fideliter commemorabo, quæ ab eruditissimis viris memoriæ prodita sunt, quorumq; si Vos nonnulla fortasse cepit obliuio, laudi potius, quàm vitio verterim, nam rectè facere, quàm recta narrare complures malunt. Ac me quidem inueterata huius Gymnasij consuetudo satis tuebitur, quæ licet inuitum, ac reluctantem in hanc harenam suo quidam iure quotannis deuocat. Quoniam verò Theologiæ, Iurisprudentiæ, Philosophiæ, Medicinæ, quas dumtaxat scientiæ nomine dignas esse nonnulli sibi persuaserunt, encomia ab eruditissimis viris, q apud Vos publicè antehac verba fecerũt, persæpè decantata fuisse scio, libuit mihi, cæteris interim omissis, de præstantia poeseos nonnihil cõmemorare, vt viam quasi

sternerem ad lectionem Catulli, cuius Galliambum hoc anno meis auditoribus interpretandum suscepi. Ac, quamuis de hoc etiam studio pleraq; à compluribus dicta esse non ignorem, vt nihil propemodū supersit, quod veluti nouum à me Vobis nunc proponi possit, conabor tamen & meo muneri, & multorū desiderio, qui hoc à me enixè petierunt, vtcumq; satisfacere. Et alioqui, si, quæ semel audistis, minimè sunt iterum attingenda, oportebit iam omnium disciplinarum magistros penitus obmutescere. Sed, vel quia non omnia fideliter memoriæ inhęrere solent, vel quia singulis quibusq; annis alij, atq; alij adolescentes ingenti numero studiorum caussa in hanc vrbem confluunt, licebit mihi, sat scio, de ijs rebus sermonem instituere, quæ, tametsi ab alijs antehac non semel tractatæ fuerint, habent tamen, cur iterum, atq; iterum propositæ audientium aures non parùm deliniant, eorundemq; animos mirificè oblectent. Præterea de carminum conficiendorum ratione, atq; eorum mensura ea dicturus sum, quæ tantum abest, vt à quoq̃ hactenus tradita fuerint, vt ne vlli quidem in mentem vnquam venisse censeam. Sed hæc posterius; nunc de præstantia, ac dignitate poeticæ facultatis breuiter videamus. Nihil potius homini propositū esse debet in hoc breui suæ vitæ curriculo, quàm ijs virtutibus animum excolere, quæ ad summū bonum, quatenus quidem in hac corporis compage illud assequi licet, nos rectà perducant, vnde postmodum ad veram beatitatem, quæ Christianum virum in cœlo manet, facilior aditus aperiatur. Hinc fit, vt aliqui Vestrûm Philosophiæ, nonnulli Iurisprudentię, alij alijs disciplinis operam nauēt, in quarum cognitione bonum illud, quod in terris quærimus, à sapientissimis viris collocatum fuisse constat. Ac, sicut omnium disciplinarum studium huic fini magnoperè conducit, ita poetarum lectio, præ ceteris, cùm à Theologia discesserimus, maximo est nobis adiumento ad omnia illa consequenda, quæ per varias artes diligenter exquirimus: quandoquidem poëticę facultatis materia subiecta, & (vt vocant) stratum sit omnium disciplinarum orbis, & complexio. Quòd si Homerum totius Philosophiæ quasi parentem, atq; auctorē agnoscimus, ipsiq; accepta referimus omniū disciplinarum placita, atq; decreta, quemadmodum quidem Plutarchus, ac multò ma-

gis

gis res ipsa nos docet; quid, quæso, dicemus de tota facultate poetica,& vniuerso poetarum cœtu? Nam vehementer quidem falli eos, qui puerilem quandam, & inanem dumtaxat aurium oblectationem in poesi consectantur, omnibus in cõfesso est: &, qui aliter de hac re sentiret, ipsam dumtaxat numerorũ harmoniam, & rithmos cõsideraret, omissa interim cognitione rerum præclarissimarum, quæ illis rithmis,& numeris comprehendũtur; perinde ac si quis in pulcherrima virgine purpureas,& perlucidas vestes; aurea, baccataq; monilia; venustis coloribus,& gemmis interstinctas armillas; comptos, ac certa quadam ratione dispositos crines; periscelidem, sandaliaq; eleganter confecta; reliquumq; corporis ascititium cultum, non ipsam pulchritudinem, quæ in apta membrorum conformatione, coloris bonitate, lepore, ac Venere quadam posita est, adamaret; similis hac in re Penelopes procis, qui relicta hera, ipsi se ancillarũ amoribus penitus dediderũt. Idẽ error obiectus est Ixioni Phlegyæ filio, qui, cùm Iunonem se tenere arbitraretur, nubem cõpressit. Aristoteles ne (vt alios taceam) de re tàm leui sibi leges tradendas esse vnquam existimasset, cuius ingenium omniũ disciplinarum capax fuisse nouimus, atq; ita quidem capax, vt extremam eis imposuerit manũ, quæ nunquam antea à tot Philosophis fuerat imposita? Hunc deinde sequuti Phannias, Theophrastus, Eraclides, Dicearchus, Demetrius Phaleræus plura de hoc studio literis consignarunt, quæ vel ipsi à magistro acceperant, vel suoptè ingenio excogitauerant; nec ea in re tempus, aut operã se inutiliter consumere crediderunt. Democritus quoq; grauissimus inprimis, ac tetricus Philosophus complures libros de eo artificio composuit. Sed & ipse Socrates, quem cùm nomino, ipsummet seueritatis exemplar nominare me certò scio, hanc partem intactã minimè reliquit; immò verò suo exemplo effecit, vt Crito, Simon, Antisthenes, Simmias, Aristippus non pauca volumina de eadem facultate conscripserint; quod Zenonem quoq;, & Cleanthem fecisse constat. Parmenides quoq;, & Empedocles de rerum natura plures libros carmine confectos ediderunt; quos philosophos tanti fecit Aristoteles, vt plurimùm semper laborauerit in aliquot eorum sententijs,quę suis dogmatibus non leuiter officerent, refellendis,

ne quis

ne quis eos ludicra quædam tradidiſſe forſitan exiſtimaret. Leges quoq; carminibus comprehenſas fuiſſe nouimus, vnde fortaſſe factum, vt vocarentur νόμοι; certè de legibus carmina vſurpari nemo ignorat, veluti cùm dicitur, Lex horrendi carminis; niſi ſi initiò quælibet oratio ſcriptis comprehēſa certis quibuſdam finibus incluſa fuit, vnde carminis nomen inuenerit, quod & ipſum poeſeos nobilitatis non leue mehercule præbet argumentum. Nec minus res medica verbis in numerum aſtrictis explicata fuit; ſiquidē Heliodorus, Democares, Clinicus, Philon, Eudemus, Andromachus, Nicander, quorum duorum poſtremorum lucubrationes aliquot adhuc ſuperſunt, alij cōplures huiuſmodi argumentum olim complexi fuerunt; ſicuti res cæleſtes, & quæ ad aſtrorū motum, ipſorumq; conuerſiones pertinent, Orpheum, Heſiodum, Thaletem, Eudoxum, Doroteum, Manetem, Aratum executos fuiſſe nouimus; atq; Heſiodi quidem, & Arati monumenta non penitus interciderunt. Deniq; nihil reperiri, aut excogitari poteſt, quod ad poëtam, veluti ad proprium artificem pertinere non videatur; vt hunc meritò, tāquam architectonicum, & in cuius officina reliquæ omnes artes, ac diſciplinæ vel penitus excuduntur, vel ſaltem explorantur, & poliuntur, admirari liceat; quocirca verè dictū eſt à Manilio.

Omne genus rerum docti cecinere poetæ.

Sed in rebus potiſsimum diuinis eos primùm fuiſſe occupatos planè conſtat; quin huius facultatis inuentores, vt diuinas laudes maiori cum dignitate celebrarent, carmine ſibi aſſurgendū eſſe duxerunt, &, quàm poſſent honorificentiſsimè præclaram illam naturā venerari ſtuduerunt, quod non aliter ſe facere poſſe ſperarunt, quàm ſi modulatis cantionibus eorum laudes pronunciarent.

Carmine dij ſuperi placantur, carmine manes.

Et quidem excellens natura excellenti, atque inſolito loquendi genere compellari debet: Sic nos, cùm ad principem aliquem virum adimus, verba, & geſtus componere conſueuimus; neque à carminibus fortaſſe abſtineremus, niſi hæc eorum maieſtate longè maiora eſſe arbitraremur. Quamquam non alicuius hominis inuentum carmen, & poëſis videri debet, ſed ipſiuſmet Latonæ, quæ filium Apollinem cum Pythone ſerpente ali

quandò

quandò concertantem his vocibus fuerit cohortata:

Ἰὴ παιάν, ἰὴ παιάν, ἰὴ παιάν.

Quo numeri genere deinde vsus fertur Apollo in oraculis reddendis. At verò formandis moribus appositissima est poësis, vtpote quæ clanculum præcepta nobis instillet, quorum quasi amaritudinem, & insuauitatem, si ea nudè nobis traderentur, vix ferre possemus; Id persimili in re vidit Lucretius, atq; iccircò philosophiæ præcepta carminũ dulcedine se condire velle professus est, non secus, ac medici facere consueuerunt, qui amaras potiones pueris præbituri, poculorum labra melle contingunt, ne teter ille sapor deprehendatur; &, quemadmodum periti, atque elegantis medici est morbos leniter, ac suauiter depellere, ita quẽlibet iuuentutis institutorem maximè decet, quacumq; tandem ratione potest, atq; ea in primis, quæ non sine aliqua voluptate finem consequitur, pristinæ sanitati ægrotos restituere. hoc vel vna omniũ, vel ex omnib. præcipuè poëtica facultas cunctorum eruditorum consensu præstare potest; vt immeritò è sua Rep. videatur Plato poëtas eiecisse, atq; eis aqua, & igni penitus interdixisse; nisi si quorundam imbecillitati eo pacto succurrere voluit, qui poëtarum fabulas ita accipiebãt, perinde ac vera historia traderetur; quemadmodum fecit Cherea adolescens apud Terentium suo inseruiens instituto.

Suspectans tabulam quandam pictam, vbi inerat pictura hæc:
Iouem
Quo pacto Danàe misisse aiunt quondam in gremium imbrem
aureum;
Egomet quoq; id spectare cepi; & quia consimilem luserat
Iam olim ille ludum, impendio magis animus gaudebat mihi,
Deum sese in hominem conuertisse, atq; per alienas tegulas
Venisse clàm per impluuium fucum factum mulieri.
At quem deum? Qui templa cœli summa sonitu concutit.
Ego homuncio hoc non facerem? Sed in hunc errorem non prolabetur, qui, quod est apud Propertium,

Orphea te tenuisse feras, & concita dicunt
Flumina Threicia detinuisse lyra.
Saxa Cytheronis Thebas agitata per artem
Spontè sua in muri membra coisse ferunt.

cum

cum Horatio interpretabitur.

Syluestres homines sacer, interpresq; deorum,
Cædibus, & victu fœdo deterruit Orpheus,
Dictus ob hoc lenire tigres, rapidosq; leones;
Dictus, & Amphion Thebanæ conditor arcis
Saxa mouere sono testudinis, & prece blanda
Ducere, quò vellet. fuit hæc sapientia quondam,
Publica priuatis secernere, sacra prophanis,
Concubitu prohibere vago, dare iura maritis,
Oppida moliri, leges incidere ligno.
Sic honor, & nomen diuinis vatibus, atq;
Carminibus venit. Necnon Lucretianum illud secum ipse tacitè meditabitur. *quæcunq; Acherunte profundo*
Prodita sunt esse, in vita sunt omnia nobis;
Nec miser impendens magnum timet aere saxum
Tantalus (vt fama est) cassa formidine torpens;
Sed magis inuita diuum metus vrget inanis
Mortales, casumq; timet, quemcumq; ferat sors.

Et quæ plura illic sequuntur in eandem sententiam. Si hac mente poëtæ legantur (neq; verò alia sanè legi debent) tantum abest, vt eorum versus dæmonum pabulum appellari mereantur, vt immò suauissimo, atq; vtilissimo nectare animos nostros alere dicendi sint. Nec, si aliter se res haberet, tanto studio, ac diligētia veterum fabulas sibi interpretādas esse duxissent præstantissimi philosophi, quorum monimenta iniuria temporum partim interciderunt, partim adhuc eruditorum manibus circumferuntur; Zenonem (inquam) Cleanthem, Dorotheū, Chrysippum, Euanthē, Heraclidem, Proculum, Porphyrium, Phornutum, Palephatum, alios complures, quos hîc nominatim recensere nihil attinet. Dionysius quoq; Halicarnassęus vir multarum rerum cognitione pręnobilis non alio consilio poëtas esse legēdos & ipse vidit, & alijs porrò persuasum esse voluit; dū scriptū reliquit in hanc fermè sententiā. Ex fabulis Græcorum quædam vtiles admodum sunt ad vitam rectè instituendā, quādoquidem nonnullæ reperiantur, quæ naturæ opera sub illis figmentis contineant, aliæ, quæ humanarum calamitatum alleuationem, aliæ verò, quæ terrores, animorumq; perturbationes à

nobis

nobis depellant, opinionesq; parùm honestas amoueant, aliæ alterius cuiuspiam vtilitatis caussa fuerint inuentæ. Qui aliter faciunt, vitiũ, quo ipsi laborant, in poetas transfundunt. Sed & ad illas etiam illecebras vitãdas, si quæ fortè occurrerint inter legendum, induere oportet Gygis animum, de quo præclarè Horatius Oda quapiam. Et quidem longè plura, quæ nos ad virtutẽ cohortentur, exempla apud poëtas reperias, quam quę ab ea nos auocent: sed nimirum animi vitio, atque ingenij imbecillitate, & mollitia deteriora consectamur, & nostram culpam in alios libẽter reijcimus; quamquam eos ego poëtas non laudarim, qui suis figmentis, & lenocinijs teneros adolescentulorum animos ad lasciuiam, aut luxuriam flectere possunt; nec, si quis re bona malè vtatur, iccircò rem illam simpliciter, atq; absolutè vituperare debemus. Quod verò ad Platonem pertinet (nam hũc redeundũ mihi esse video, propterea quod, hinc se validissimum, &, vt vocant, Achilleum argumentum sumere posse censent aduersarij) suo se ipse gladio iugulare deprehenditur, cùm Homerum tanquam deum quempiã frequentissimè celebrat. Idem Antimacho sua poëmata recitanti, quũ cęteri auditores illum destituissent, omniũ instar fuisse dicitur. Quin ꝙ libro de Rep. secundo matres, ac nutrices hortatur, vt pueris fabulas quasdã selectas narrẽt, animosq; illorũ huiuscemodi figmentis diligentius, quàm corpora ipsa manibus informent. Sanctissimus etiam vir Ioannes Chrysostomus, cui profectò eloquentia, probitate, doctrina parem alium nulla post ętas tulit, Aristophanem facetissimum quidem; sed & obscœnissimum veteris comędiæ scriptorem sub puluino semper habuisse perhibetur; & quidem meritò, nam eiuscemodi cunctarum rerum, ac verborum diuitiæ in poëtarum thesauris continẽtur, vt omne genus hominum aliquid ex eis promere posit, quod instituto suo non parùm conducat; vnde factum fuisse crediderim, vt Homeri poëmata ab Indis, Persis, compluribusq; alijs populis in suam linguam fuerint translata; Quin de ipsius natalibus aliquot nobilissimæ Græciæ ciuitates plurimùm contenderunt, dum Colophonij, Smyrnęi, Chij, Iones, Salaminij certatim sibi eum vendicare conati sunt. Nam, cur tot populos de vnius hominis natalibus tantoperè laborasse dicemus, si poëti-

cæ ſtudium tàm leue eſſet,& contemnendum, quàm iſti volunt? contemnendũ autem? immò verò, niſi id cæteris omnibus diſciplinis longè eſſet præferendum. Deniq; cùm tàm multæ laudes vni Homero tribuantur, vt, præter complures alios viros eruditiſsimos, nobilis in primis,& variarum rerum cognitione percelebris Plutarchus Cheronæus iuſtiſsimum commentariũ de ipſis confecerit, quid tandem dicemus de vniuerſo poëſeos genere, de quo etiam idem auctor luculentiſsimum librum poſteris reliquit,&, quomodo generatim poëtæ ſint audiendi, pluribus nos edocuit? Quòd ſi ex Latinis Virgilium in primis cõſiderare libeat, ex noſtris Etruſcis Torquatum Taſsium, quem ego plurimùm admiror; hìc verò eſt, vbi oẽs omninò ingenij, & eloquẽtiæ vires ſint penitus effundendæ; quamquam nullum adeò eloquentem, adeò præſtantem oratorem vnquam inueniri poſſe crediderim, qui horum laudes pro dignitate,&, vt res ipſa poſcit, exprimere queat. Sed me tàm præclari ſtudij amore correptum citius hic, atq; alter dies deficiat, quàm huic ſermoni finem imponam.

PRÆLECTIO SECVNDA.

VIDISTIS heſterno die (Auditores) quàm ſuſpenſa manu ea attigerim, & quaſi digito ſubindicauerim, quæ ab alijs prolixius,& copioſius tractata ſunt de laudibus poëtarum; neq; aliter mihi perpetuò faciendum eſſe iudico, niſi humanitate Veſtra planè abuti volo; nam, licet docendi partes hìc ſuſtineam, pleriq; tamẽ Veſtrûm ea ſunt eruditione præditi, vt mei potius ornandi cauſſa, quàm vt à me quicquam perdiſcãt, hûc eos conueniſſe cenſeam: horum ego auribus diutius moleſtus eſſe non debeo. Addo etiam me à temporis ſpatio, quod mihi ad dicendum ſingulis diebus datur, facilè admoneri, ne longiorem ſermonẽ exordiar, quàm q vnius horulç decurſu abſolui queat, nam, eum deinde quaſi medium abſcindere, atq; interrumpere nec decet, nec expedit. Ac de præſtantia facultatis poeticæ ſtrictim quidem pro rei dignitate, ſed tamen abundè pro tempo-

re he-

re hesterna die dixisse videri possum, vt nihil aliud in præsentia addere sit necesse; nisi si illud etiam subijcere libet, quod vnum per se ipsum satis ostendere posset, cur poetam aliquem enarrandum hoc anno sumpserim. Nos videlicet, qui humaniores literas interpretamur, duo scriptorũ genera in vniuersum proposita habere, quorum ductu annuum hunc curriculum conficiamus, oratores videlicet, ac poetas. Per oratores autẽ nunc intelligo laxiori vocabulo, quicunq; pedestri sermone incedũt. Per poetas verò, qui quasi equo insidẽtes sublimius gradiuntur. Hoc cùm ita sit, putaui fore, vt omni prorsus reprehensione carerem, si alternis annis oratorem aliquem, & poetam interpretarer: &, cùm hactenus M. Tullij orationem pro P. Quintio, Vergilij Georgica, Cæsaris Commẽtarios de bello Gallico Vobis explicauerim, consequens erat ex ordine illo, vt hoc anno poetam aliquem in manum sumerem. Quamquam soleo ego lautissimorum conuiuiorum structores non illibenter imitari, qui carnes ita apparant, vt carnes esse minimè videantur, aut certè cuius animantis eæ sint, haud ita facilè dignoscas; efficit nimirum hoc varietas, & copia condimentorum. Conuiuator quidam Chalcidẽsis, quo cum iura hospitij T. Quintio Roman. imperatori intercedebant, cùm solstitiali tempore lautè admodum hospitem suum accepisset, atq; ab ipso vehementer admirante, vnde nam illi eo tempore anni tàm varia,& multa venatio suppeteret, ea de re fuisset interrogatus, respondisse fertur, condimentis varietatem illam, & speciem ferinæ carnis ex mãsueto sue fuisse comparatam. Ac verè quidem Philoxenus poeta pronunciasse creditur, qui dixerit, eas carnes suauissimas esse, quę carnes nõ sunt, itẽq; pisces, q̃ pisces nõ sunt. Sed dẽ totius interpretandi genere, quò potissimum hęc exempla spectare videntur, aliàs nobis commodior dicendi sese dabit occasio: nũc eò, vnde initiò digressi fuimus, reuertamur. Poëtam hoc anno Vobis explicare decreui, rationibus à me superius allatis. Catullum verò inter cæteros elegi, non quia reliquis hunc præferendum esse censeam, sed quia huic neminem; itaq; in re dubia, potui sine reprehensione, quasi clausis oculis, quicunq; mihi prior obuius fuit, haud cunctanter arripere. Sed, vt Lucretium, Virgilium, Horatium, Tibullum, Propertium in vniuer-

 sum

ſum mirificè ſuſpicio, ita priuatas quaſdam cauſſas habeo, cur Catullum vehementer extollam: mitto, quòd eius acumine, elegantia, venuſtate ſemper fuerim incredibiliter delectatus, vt idē mihi vſu venire ſentiam, quod nonnullis accidere ſolet, qui, ſi alicui vinorū generi ſemel inſueuerint, ita eo poſtmodum delectantur, vt ægrè admodum alterum amare queant; magna enim eſt in vtrâq; partē conſuetudinis vis, atq; tyrannis; Sed & vnicuique ſuum eſt à natura tributum palatum, vt rectè dixerit Martialis.

Inter aues turdus, ſi quis me iudice certet;
Inter quadrupedes gloria prima lepus.

Rectè item ex aliorum ſententia.

Inter ſapores fertur alitum primus
Ionicarum genus attagenarum.

Nam Horatius de ipſis ita alicubi ſcriptum reliquerat.

Non Afra auis deſcendat in ventrem meum;
Non attagen Ionicus
Iucundior, quàm lecta de pinguiſsimis
Oliua ramis arborum.

Generatim verò, & abſolutè pronunciauit idem poeta (Horatium inquā) id, quod re ipſa ita ſemper fermè eſſe deprehēdas.

Tres mihi conuiuæ propè diſſentire videntur,
Poſcentes vario multùm diuerſa palato.
Quid dem? quid non dem? renuis tu, quod iubet alter;
Quod petis, id ſanè eſt inuiſum, acidumq; duobus.

Verūenimuerò, ne hoc in me palati, aut ſtomachi vitio fieri videatur, eique morbo affinis eſſe exiſtimer, quem Latini grauidarum malaciā, κίτται Græci (vti puto) nominant, operæprecium fuerit conſilij mei rationem diligentius reddere, &, quàm meritò Catullum Vobis propoſuerim, pluribus aperire. Non quæram autem hoc tempore, an, qui fabulam, & imitationem ſuis in poëmatis non adhibent, poëtæ nomen iure ſibi vendicēt; nam aliàs de hac re commodius fortaſſe diſputabimus, oſtendemuſq; nec fabulam, nec imitationem in cauſſa eſſe, vt quis verè poëta nominari debeat, ita vt, qui vtroq;, aut alterutro careat, hoc nomine prorſus indignus cenſendus ſit. Nec me latet, abſurdū hoc in ſpecie nonnullis viſum iri, ac propterea tā-

quam

quam παράδοξον aliquod fore, vt primùm exhibiletur; At enim ſpero me facilè oſtenſurum, hanc meam ſententiam non adeò à veritate abhorrere, vt penitus explodi mereatur: Sed nũc poëtæ nomẽ aliquantò communius accipio, ita vt Catullo quoque conueniat, qui ipſe de ſe alicubi ita ſcriptum reliquit.

Gratias tibi maximas Catullus
Agit, peſsimus omnium poeta:
Tantò peſsimus omnium poeta,
Quantò tu optimus omnium patronus.

Martialis quoq; hoc eum nomine dignatus eſt.

Nec multos mihi præferas poetas;
Vno ſed tibi ſim minor Catullo.

Hic igitur poëta ijs virtutibus eminet, vt in ſcholis publicè proponi ſummo iure mereatur; neq; verò de ipſo ita loquor, vt cũ Virgilio, atq; alijs, quos fœlix illud æuum protulit, & ego paulò ante commemoraui, præferam, aut etiam cum eiſdem vllo pacto contendam; quamquam non minoribus, aut paucioribus virtutibus ipſum enitere non difficulter demonſtrare poſſem; ſed tantùm vt oſtendam, me aliquid ſequutum eſſe in eo Vobis proponendo. Scio equidem complures eruditos viros de ſuperiore loco fuiſſe olim interpretatos Ouidium, Lucanum, Statium, Silium, Valerium Flaccum, Senecam, Martialem, reliquos huius notæ auctores, &, cur id fecerint, ſatis probabilem rationem attuliſſe ſibi viſos; ego mei conſilij, videlicet cur Vobis Catullum prælegere in animum induxerim, iuſtam cauſſam nõ habebo? quem poëtam Ouidius Maroni oppoſuit, Martialis ſibi præpoſuit, docti omnes nulli poſtponunt? Et quidem Catullus in Iambis eſt omnibus Latinis optimo iure prælatus, vtpote qui in eis & inuẽtione, & nitidiſsimo verborũ apparatu, ſupra quàm credi poteſt, emineat. In Endecaſyllabis proprietate ſermonis, & ſoni dulcedine eſt inimitabilis. In Elegis omnium Latinorũ candidiſsimus habetur. In Lyricis tenerrimus, ac ſuauiſsimus eſſe dignoſcitur. In Heroicis vel parem, vel certè ſuperiorem habet neminem. Neq; hunc multis in locis imitandum ſibi duxiſſet Virgilius, niſi de eius ingenio, & eruditione optimè ſenſiſſet; atq; eiuſdem carmina valde bona eſſe iudicaſſet; de quo alij quoque idem iudicium feciſſe videntur, cùm

ipſum docti nomine communi conſenſu nuncuparunt, quod Pacuuio tantùm, & Caluo contigiſſe nouimus. Deniq; tot, tantæq; virtutes in hoc poëta elucent, vt meritò de eo dictum fuerit.

Tantum parua ſuo debet Verona Catullo,
Quantum magna ſuo Mantua Virgilio.

Nam, quòd quidam ipſum duriuſculum eſſe contendunt, maieſtatem in eo vituperant, cuius illa, quam iſti duritiam appellãt, ſemper fermè comes eſſe conſueuit, quocirca pulcherrimi criminis inſimulatur, & ei culpæ affinis eſſe creditur, cui etiã M. Varronem, & Nigidium Figulum, addo his Lucretium Carum obnoxios fuiſſe conſtat, quos viros nemo vnquam ſatis laudauit. Scribit Ariſtoteles in Problematis, neq; non etiam prodit Xenophon in Commentario περὶ ἱππικῆς, ambulationes eas, quæ per aſpera, & inęqualia loca fiunt, minus multò eſſe laborioſas, quàm quę per plana, & æqualia conficiuntur. Idem in hoc poëtico decurſu euenire dicendum eſt, in quo facilitas quædam vel dictionis, vel carminis, & lubricus ille lapſus vires plurimùm frangit, ac robur omne penitus debilitat, cui vitio videtur nõnullis obnoxius eſſe Ouidius. Itaq; illud præcipuè in Catullo vituperant, vnde non exiguam laudem is meritò conſequi deberet. Iam quòd eundem obſcænitatis inſimulant, culpam ætatis in ipſum poëtam reijciunt: dico autẽ culpam ætatis, propterea quòd admodum iuuenis ea ſcripſit Catullus, quæ nonnullam petulantiam, & laſciuiam præſegerunt; conſtat enim ipſum vix trigeſimum ætatis ſuæ annum attigiſſe, cùm ex viuis exceſſit: ac ſolent adoleſcẽtiores tùm in ſermone, tùm in ipſis actionibus licentius ſe, quàm oporteat, perſæpè gerere. Sed & æui culpa ea fuit, in quod ille incidit, velut ex Horatio, Tibullo, Propertio, alijs ſciri poteſt. Verùm hæc obſcænitas nulli prorſus impedimento eſſe debet, quominus hunc poëtam plurimùm diligamus, atque ipſius pleraſq; ſcriptiones frequenter lectitemus, ac, quantum poſſumus, imitari conemur; pluribus enim atq; ijs quidem nitidiſsimis ingenij, venuſtatis, elegantię, doctrinæ luminibus interlitæ ſunt, atq; perſperſæ. Nihil autẽ prohibet, quominus bonos medicos imitemur, qui ex venenatis etiam vel herbis, vel animalibus vtilia pharmaca perſæpè conficiunt, &, quod optimum ſit, ſecernunt è ſingulis, ac vel inſigniter

ter perniciosa temperamentorum beneficio sanitati perquam commoda reddunt. Quin etiam virtus magis adhuc elucet è vitiorum quasi tenebris euoluta; vnde factum fuisse reor; vt Homerus, qui prudentem, atq; omnibus virtutibus exaggeratum Vlyssem fingere voluit, illi & Pheacum delitias, & Cyrces delinimenta obiecerit; & Cyclopũ pericula proposuerit. Memorant Psyllos in Africa, Marsos in Italia, & qui Ophiogenes vocantur in insula Cypro, cùm eorum arbitrantur suppositum esse aliquẽ in stirpe, admouere consueuisse, vt pungat colubra, si non sit, mori, cùm pupugerit, si de gente sit, viuere: atq; Exagonem quẽdam ex familia Ophiogenum, cùm Romæ legati mũnere fungeretur, à Consulibus in dolium serpentiũ coniectum experimenti caussa, circummulgentibus linguis miraculũ præbuisse. huiuscemodi pericula, atq; experimenta, velut lapis Lydius aurum, ita solida virtute præditorum virorum animos indubitanter explorant. Sed nos fucato quodam virtutis colore leuiter aspersi caussas vndique aucupamur, nostram culpam in alios deriuandi; & consultò quasdam rationes, quæ veritatis leuem modò speciem, atq; imaginem præseferunt, ita complectimur, vt ab eis nullo pacto nos diuelli patiamur. Catullus tamen hãc falsam quorundam persuasionem iampridem confutauit, cùm cecinit. Plin. lib 28. cap. 3.

Nam castum esse decet pium poetam
Ipsum, versiculos nihil necesse est.

Et, quoniam fortasse non magnam in eius testimonio, qui crimẽ aliquod à se amoliri studet, subesse auctoritatem quispiam existimauerit, operæprecium fuerit Ouidium audire de eadem re ita loquentem.

Crede mihi, distant mores à carmine nostri.
Vita verecunda est; Musa iocosa mihi.

Sed & Martialis ita inquit.

Lasciua est nobis pagina, vita proba est.

Ausonius quoq; vir Cõsularis, & antiquorum morum, priscæq; grauitatis, ac Diui Paulini amicitia in primis clarus ait in eandem sententiam.

Nostra simul certant varijs epigrammata nugis.
Stoicus has partes, has Epicurus agit.

Salua

Salua mihi veterum maneat modò regula morum;
Ludat permißis sobria Musa iocis.

Quod argumentũ pluribus deinde prosequitur epistola ad Paulinum cum Centone nuptiali coniuncta: neq; non item L. Apuleius Apologia pro se ipso priore. Ac notum est illud D. Adriani in Voconium suum.

Lasciuus versu, mente pudicus eras.

Deniq;, si quid bonis moribus non consentaneum scripsit Catullus, illud certè mihi non scripsit, qui ab eo, tanquam à scopulo, diligenter cauebo. Ac pulchrè quidem accidit, vt huiusmodi poëmatia ille confecerit, quę nullam perpetuam seriem habeãt, sed inter se valdè sint disiuncta, ac separata, vt hoc eligere, ab illo abstinere quàmfacillimè liceat. Neq; verò par est, vt paucorum gratia, tàm bellæ scriptiones penitus abijciantur, quomodo nec messores quidem manipulos omnes protinus abijciunt, propterea quod auena, lolium, atq; alia huiuscemodi frugum vitia spicis admista sint: alioqui nec Lucretius legetur, nec Horatius, nec Ouidius, nec Martialis, nec vllus deniq; poëta, qui hactenus summo in honore habitus sit. Sed nec oratores quidem attingere fas erit, cùm vix quemquam reperias, qui nõ aliquid, quod bonis moribus vtcunq; officiat, suis scriptis inseruerit. Prætermittantur igitur aliquot Catulli epigrammata, in quibus æui sui licentiã sequutus lasciuiuscule exultauit; atq; ea dumtaxat legantur, quæ vitam ex virtutis præscripto degenti nulli detrimento esse possunt. In horum numero Galliambũ, quod est carmen de Cybele, & Aty, meritò recensuerim. Id ego inter cætera selegi, quod Vobis (Auditores) hoc anno interpretarer. Potuissem & alia; sed nunc ita mihi visum; nam, si id facerem, primùm videbam fore, vt. Sed cur omnium rationẽ Vobis afferam? Partes, quas hìc sustineo, quicquam mihi non concedent, vt etiam sine ratione, quę saltem publicè à me reddatur, aliquid aggredi possim? Certè, qui mihi hanc prouinciam demandarunt, homines prudentissimi, ac sapientissimi, meam hac in re voluntatem solutam esse voluerunt; horum Vos iudicium sequi decet, quorum prudentiam, & industriam in rebus publicis administrandis, probant omnes, & admirantur. Atque ego quidem eam fortasse apud Vos eruditionis, iudicij,

probitatis, diligentię opinionem (si id modò à me dici mea modestia patiatur) sum hactenus consequutus, vt omnium factorum meorum ratio non sit Vobis posthac à me seuerius exigenda. Equidem semper enixè operam dedi, vt nihil teme rè fecisse videri possem, id an fuerim consequutus, Vestrum erit iudicium. Ac, ne Vos perturbet paulò impeditior, & obscurior huius poëmatij carminis ratio, quæ ab omnibus nō eodem pacto explicatur, omissis ijs, de quibus eruditissimi viri iampridem nos admnouerūt, conabor ostēdere in carminibus pangendis non esse hac ætate eas leges necessariò custodiēdas, quas olim, cùm Latinus sermo vulgò sincerus, & incorruptus vsurpabatur, custodiri oportere nos grammatici docuerunt. Scio ego absurdam hanc sententiam plerisq; visum iri, atq; iccircò fore, vt indicta caussa aliquorum iudicio protinus explodatur. Sed, quocunq; tandem res casura sit, libet ipsam Vobis aperire; neq; enim quicquid hactenus inauditum fuit, continuò reijci debet; ac iure cum Lucretio illud mihi videor posse vsurpare, quo ipse Memmium suum alloquitur.

Quod superest, vacuas aures mihi Memmia dd, & te
Semotum à curis adhibe veram ad rationem,
Ne mea dona tibi studio disposta fideli,
Intellecta prius quàm sint, contempta relinquas.

Puto autem mihi tutò licere in his humanioribus literis meam sententiam liberè pronunciare, quandoquidem sine vllius periculo, ac detrimento id fieri animaduerti; neque enim hîc aut animus noster, aut res familiaris, aut cuiusq̃ salus periclitatur Ergò, postquàm non incommoda se nobis prębet occasio huius rei demonstrandæ, Vosq; id, quod nonnunquam familiaribus in sermonibus (seriò ne, an ioco?) me dicentem audiuistis, nosse plurimùm auere mihi significastis; agite, experiamur iam, quid rationibus effici posit, &, an vi argumentorum consequi liceat, vt tam arctæ compedes, quibus hactenus constricti poëtæ incedere coacti sunt, tandem aliquando disijciantur.

PRÆLECTIO TERTIA.

FERVNT apud Lacedæmonios lege olim cautum fuisse, ne veterem musicam vllo pacto liceret immutare; quocirca Terpander nobilis cytharedus ab Ephoris multatus dicitur, propterea quod vnam chordam vltrà receptum numerum variandæ vocis gratia intẽdisset, qui cytharam ei auferentes claue cõfixerunt. Phrynidis etiam musici fides duas de nouem Ecropes Ephorus præscidit ascia, addens, ne maleficium musicæ inferret. Item Timotheum, cùm is artis suæ certamen Cranijs instituisset, vnus ex Ephoris sumpto cultro interrogauit, vtra ex parte chordas abscinderet, quæ septenarium numerum excederent. Sed & alicubi morem illum inualuisse prædicant, immò lege cautum fuisse perhibent, vt, si quis vetus aliquod institutũ mutare vellet, aut nouam aliquam legem suadere, id non aliter ei facere liceret, quàm si collum in laqueum indueret, vt, nisi ea lex populo probata fuisset, eius auctor illicò strangularetur: tãti referre putarunt veteres, prisca instituta, & longa annorum serie passim recepta perdiligenter, ac religiosè custodiri. Hæc exempla mihi fortasse quis obijciat, vt à nouis legibus ferendis in carminum confectione me absterreat. Verumenimuerò mea ratio longè diuersa est à ratione illorum, de quibus modò cõmemini; siquidem criticorum nostrorum Senatus vel lege, vel moribus iampridem statuit, licere cuique de qualibet re liberè pronunciare. Et, ne à musica discedamus, nemini dubium est; veteres tàm Græcos, quàm Latinos eas tantummodo consonãtias agnouisse, quæ ex quarta, quinta, octaua, earumq; duplicibus constant, cæteris omnibus interuallis apertè repudiatis. Verùm nostri homines ingenio, & eruditione præstantes, veteribusq; illis hac in re non admodum inferiores alias his consonantias addiderunt, ac diatessaron litigiosam esse docuerunt, totamq; musicam multò suauiorem pluribus additis consonantijs effecerunt. Sed nec ego nouas fides cytharæ addo, immò verò aliquot potius abscindo, atque amoueo, vt simplicior, & minus fucata musica hoc pacto reddatur, quod Lacedæmonij

efficere voluerunt. Prætereà legē potius noſtros homines ego ſoluo, quàm nouis legibus implico. Deniq; non agitur nunc de ſumma rerum, ac de tota Rep. literaria, vt poſsit hîc illud veteris poëtæ vſurpari.

Moribus antiquis res ſtat Romana, caditq;.

Sed, ne in proëmijs, atq; excuſationibus omnem meum ſermonem abſumam, his interim prætermiſsis, rem, de qua initiò dicere propoſui, hinc iam Vobis explicare ingrediar. Modulationis judicium non alius ſanè eſſe debet, quàm ipſarum aurium, ſicuti odoris narium, viſionis oculorum. Loquor autem nunc, quatenus pertinet ad id, de quo in præſentia diſputationem inſtituimus, vt iccircò nulla hîc rationis mentio ſit ingerēda, quæ alioqui ſonorū diuerſitatem dijudicare ſolet. Hæc modulatio in carmine fit vel ſuſpenſione vocis, vel eiuſdem æquabili tenore; dico autem vtroq;: nam, ſi ab alterutro tantùm fit, ea vox prodit, quæ vel συνεχὴς, vel διαστηματικὴ à Græcis nuncupatur, quamquā non poteſt vna vox ſuſpendi, quin altera demittatur: ſed ita huius facultatis doctoribus loqui viſum fuit. Vox igitur διαστηματικὴ (nam de hac nobis agendum eſt) conficitur ex acceleratione, ſiue continuatione ipſius, itemq; ex ſuſpenſione, prout ei minor, aut maior mora inter pronunciandū obijcitur; nam, ſemper aliquod temporis ſpatium intercedat oportet, in vocibus efferendis; hoc enim ſummo conſenſu fatentur omnes, & res ipſa manifeſtò demonſtrat: hinc fit, vt ſyllabæ, quibus dictiones coagmentantur, aut ſint natura contractæ, aut productæ, hoc eſt, aut tardè, aut celeriter enuncientur, nam, quæ ancipites appellantur, alterutrum ex his temporibus ſpatium ſortiuntur; ſunt enim aut breues, aut longæ pro arbitrio eas enunciātis, cum hac tamen cautione, vt breues longæ fieri poſsint, longæ non item breues. Ergo qualitas ſyllabarū, quæ tempus reſpicit, à pronunciatione pendere dignoſcitur, ipſarumq; naturā non aliunde peti conſtat inter omnes. Porrò ex ſyllabis dimenſiones illę conſtituuntur, quæ in carminibus à ſimilitudine quadam ab animalibus ducta, quæ pedibus gradiūtur, ipſę quoq; pedes nuncupantur; vt nihil aliud ſit pes, quàm certa quædam ſyllabarum complexio longitudine, & breuitate temporis definita. Qui ex huiuſcemodi pedibus artificioſè cō-

iunctis (ea coniunctio versus, siue carmen appellatur) resultat numerus, auribus percipitur, ratione dijudicatur. Igitur, quatenus aures percipiunt longitudinem, & breuitatem sonorum, quę dimēsiones in syllabis deprehenduntur, eatenus syllabæ ꝑductæ, aut contractæ nuncupantur, nec aliter de hac re veteres omnes sensisse constat. Apello autem productas, & contractas generatim, atq; vniuersè nulla alia distinctione adhibita; nam deinde cantores in ijs se se angustijs continere, parùm liberale rati, numeros illos multis modis deinde diuiserunt, vt alio, atq; alio respectu ijdem breues, & longi posint nuncupari; dicuntur enim tales non simpliciter, sed κατά τι. Quocirca notas (sic enim vocant) alias maximas, alias lōgas, alias breues, alias semibreues, alias minimas, alias semiminimas, alias fusas, alias semifusas appellarunt, quarum singulas proprijs figuris distinxerunt. Sed apud priscos illos duas tantùm in vsu fuisse constat: deinde tempore procedente tres aliæ accesserunt; demum, idq; non ita pridem, tres reliquæ. Sed Latinorum carmina lònga, & breui dumtaxat, hoc est & notari possunt, ac verò debent; quæ à nostris symphonetis in longè breuiora tempora diducerentur, puta in in, in atq; etiam fortasse alia. Et quidem tempus est mensura semibreuium syllaba rum in breuibus; quemadmodum modus maior mensura longarum in maximis, modus minimus mensura breuiū in longis. Quodlibet tempus ἄρσει, ac θέσει, vel, vt alij loqui malūt, προλήψει καὶ ἐκλήψει, hoc est ascensu, ac descensu metimur; breue vnico, productum vtroq;: atq; ita complures Horatij Odæ à peritisimis symphonetis fuerunt notis musicis accommodatæ, vt concini possent, quod etiā in omni alio carminum genere fieri licet. Si ad hanc normam carminum tempora sunt exigenda, quemadmodum quidem exigi oportere fatentur omnes, proculdubio necesse est, vt in dictionibus efferendis syllabas, ex quibus eæ constant, modò suspendamus, modò deijciamus, prout earum natura exposcit; Atqui hoc à nobis nullo pacto, præterquam admodum raró, fieri consueuit; cùm veterem illam pronunciationem penitus amiserimus; Igitur in hac nostra barbara pronunciatione discrimen breuium, & longarum syllabarum nequaquam dignoscitur, excipio dumtaxat eas, in quibus acutus tenor superponitur, in qui

bus

bus efferendis maior vtiq; mora; quàm in alijs adhibetur, vt notum eſt; licet non ſatis adhuc intelligere potuerim, cur non potius grauis tenor id efficiat. Fuiſſe autem hoc temporum diſcrimen in ſyllabis, quis ignorat? nam aliò ſpatio metiebantur (exempli gratia) *plaga*, cùm vulnus denotabat, eaq; vox in ſexto caſu enunciabatur, alio, cùm cœli tractum ſignificabat, & erat rectus caſus: idem dicemus de voce *palus, mala, ſola, populus*, atq; alijs ſexcentis. Has eaſdem ſyllabas nos quoq; veterũ imitatione eiſdem ſpatijs definimus non quidem pronunciatione, ſed dumtaxat carminum in ſuos pedes dimẽſione, quod cur fiat, non planè aſſequor. Video ego veterũ conſuetudinem retineri, ſed pro parte, non in totum, ſicuti oporteret. Ac, quoniam tempore prius eſt loqui, quàm ſcribere, par eſt, potiorem curam ſermonis habere, quàm ſcripturæ; quin ſcriptura ipſius orationis imago eſſe debet, atq; ita ea effingenda eſt, vt verba proferuntur; proferuntur autem ſine vlla temporum diſtinctione: ergo eorum in ſyllabis nulla eſt ducenda ratio. Quòd ſi aliter olim fiebat, iure fiebat, cùm temporum diſcrimina diligenter obſeruarentur non in ſyllabis modò, ſed etiam in qualibet litera, licet ratione parùm diuerſa; hinc quæſitum de quantitate verbi *quieſco* in litera *e*, quomodo de *actito, edo, vngo, muſcerda, luſtrum*, atq; alijs compluribus, quorum diſcrimen ipſo effatu dignoſcebatur; nam ſic Cicero in Oratore. *Quid verò hoc elegantius, quod non fit natura, ſed quodam inſtituto? Inclytus dicimus, breui prima litera, inſanus producta. Inhumanus breui; Infælix longa. Et ne multis: quibus in verbis eæ primæ ſunt literæ, quæ in ſapiente, atq; fælice, productè dicuntur; in cæteris omnibus breuiter. Itemq; compoſuit, concrepuit, conſueuit, confecit: conſule veritatem, reprehendet; refer ad aures, probabunt: quære cur? ita ſe dicẽt iuuari: voluptati autem aurium morigerari debet oratio*. Et res nimis, quàm nota, vt amplius demonſtrari non debeat. An hoc æuo hæ leges pronunciationis? Nihil minus; quis enim in *plaga* naturã breuis, aut longæ ſyllabæ auribus deprehendat? quis in *palus, malum, refert, dico, populus, idem*, cùm generis eſt maſculini, aut cùm neutri; alijs ſexcentis? Nec aliter enũciamus *preces*, quàm *præmium*; item *leuum*, quàm *læuum*: *alis* ab *ala*, quàm *alis*, cùm valet *alium*; vt cùm ait Lucretius.

Quan-

Quando alid ex alio reficit natura, nec vllam
Rem gigni patitur. Et noster Catullus.
Anne bonum oblita es facinus, cùm regium adepta es
Coniugium, quod non fortius ausit alis?

Idem spectare licet in *are*, & *here*, *ara*, & *hara*; *magalia*, & *mapalia*. prętereo alia huius generis, quæ propemodum innumerabilia sunt, si quis ea diligenter exquirat. Deniq; quis Neronis iocum assequetur, cùm de Claudio loquens dixit, eum morari inter homines desijsse, producta prima syllaba verbi *morari*, vt refert Suetonius? aut quis in pronunciãdo agnoscit discrimen in vocabulis; *Sede sedens dextra*; & *Voce vocãs Hecaten*? Quin ipsarũ literarũ veram enunciationẽ magna ex parte amisimus, vocaliũ, consonantiũ, omniũ deniq; sine vlla exceptione. Possem hoc pluribus argumentis indubitãter astruere, idq; prorsus mihi faciendum esse censerem, nisi eruditorum virorum Commentarij de tota hac re passim circumferrentur; quocirca rem ita se habere, inter nos constitutum sit, & ad tenorem syllabarũ reuertamur, ipsumq; auribus ita examinemus. Versus extat initio primi Aeneid.

Arma, virumq; cano, Troiæ qui primus ab oris.

In singulis syllabis singula spatia vel longa, vel breuia, dum eæ pronunciabantur, agnoscebant veteres, vnde maxima suauitas ipsorum auribus accidebat; nos nihil tale singillatim percipimus; quomodo etiam exaduerso nullam insuauitatem agnoscimus, si eundem versum ita (exempli gratia) extulerimus.

Arma, regemq; dico, Troiæ qui prior à plaga.

Atq; illum alterum Horatij.

Quàm, si quicquid arat non piger Appulus. hoc pacto.
Quàm, si quicquid erat haud lætus Appulus.

Neq; non item illum.

Seu deos, regesq; canit, deorum Sanguinem. hunc in modũ.
Seu diuos, ducesq; canit, diuorũ Sobolem.

Huiusmodi exempla sexcenta afferri possunt; & extat epigramma apud Aelium Spartianum in Pescẽnio, quod potius aurium sono, quàm scrupulosa illa dimẽsione expensum fuisse apparet, idq; iccircò (vt puto) quoniam inciperet iam vetus illa pronunciatio paulatim exolescere, & in hanc nouam abire.

Terror

Terror Aegyptiaci Niger astat militiæ ingens:
Thebaidos socius aurea secla voluens.
Hunc reges, hunc gentes amant, hunc aurea Roma,
Hic Antoninis carus, & imperio.
Nigrum nomen habet, nigrum formauimus ipsi;
Vt consentirent forma metalla tibi.

Huic similia multa reperias in sepulchrorum inscriptionib. æuo præsertim iam sensim collabente in hanc fæcem à prisca illa puritate Latini sermonis; vt hinc etiam tutò pronunciare liceat, verum omninò esse, quod nunc maximè affirmo, solas videlicet aures hac in re nos cōsulere oportere, quod veteres illi tàm Græci, quàm Latini faciebant in suo pronunciatu; veluti etiam nūc Etrusci poëtæ in sua lingua obseruant, qui aurium tantummodò iudicio acquiescunt, nec aliud quicquam in carminibus pangēdis in consilium adhibent: atq; hūc fortasse respexit Horatius, cùm de Anacreonte loquens dixit ipsum cecinisse suos amores ad non elaboratum pedem; & quidem Græcis poëtis ἄρες ἆρες licebat sonare. Sed antiquitatis amatores iubebunt nos priscam consuetudinem retinere, genuinamq;, & propriam naturā syllabarum in peregrinis vocibus diligenter custodire; neq; .n. licere putant alienas res vel tantillum quidem immutare. Volo ego, si quis alius, Fabianum illud valere. *Vetera maiestas quadam, &, vt sic dixerim, religio commendat*. Sed ita, si rectè omnia conueniant. Nunc, cùm pronunciationem amiserimus, qđ à pronunciatione oritur, & sine ea nullo pacto consistere potest, nos retinere præcipiunt. Remoue solem è mundo, vmbram sustuleris. Verùm, esto; pareamus hisce magistris; reuocemus veterem pronunciationem, quantum possumus; possumus autē grammaticorum admonitu, & nostrorum hominū consilio nonnulla ex parte. In hoc sumus negligentes; in carminibus condendis superstitiosi erimus? Nam, quod de natura vocum subijciunt, prorsus inane est, nec omninò tale, quale ij existimant. Natura vocū consistit in vsu; hic eam suo arbitratu variat, immutat, perimit, non secus, ac pharmacopola ex pluribus venenis ἀντίδοτον conficit; sic olim, vt narrat Ausonius,

Toxica zelotypo dedit vxor moecha marito:
Nec satis ad mortem credidit esse datum.

Miscuit

Miscuit argenti lætalia pondera viui,
Cogeret vt celerem vis geminata necem.
Diuidat hæc si quis, faciunt discreta venenum.
Antidotum sumet, qui sociata bibet.

Cùm igitur Latinæ voces in ore nostrorum hominum sint longè diuersa natura præditę, qua pertinet ad id, de quo loquimur, quàm olim in ore ipsorum, quorum proprias fuisse scimus; non video, cur nunc aliter eis vti non debeamus, curue potius rationem in harmonia, quam aures consulere velimus. Est, vbi nostra pronunciatio cum pronunciatione veterum vsquequaq; consentiat, veluti in accentibus acutis, ac fortasse alijs in rebus, sed admodum paucis; in ijs ego eorum leges seruari præceperim; vbi non consentit, frustrà fuerimus, si veterum decreta nobis custodienda esse duxerimus; dico enim aures omninò esse consulendas, ad quarum arbitrium conformatos habemus plures hymnos sacros ab ijs viris, qui illis temporibus proximi fuerunt, quibus Latina lingua iam ruere, ac pessum ire incipiebat, vt satis idonei testes in hanc rem videri posſint. Sed nos, quod semel mordicus arripuimus, pertinaciter nimis retinere studemus; præsertim cùm eruditionē nostram ea in re nonnihil ostētare possumus: plures .n. reperias, qui ea tantùm de caussa optimos poëtas se esse existimēt, quòd prosodiæ leges omnes adamussim cognitas habeant. Hos equidē certo scio penitus ignorare, quid sit poësis, quid poëtica, quid poëticè scribere, quid poëma, quidq; necessariò requiratur ad poëma aliquod perfectum, ac omnibus suis numeris absolutum conficiendum.

neque .n. concludere versum Dixeris esse satis.

Quemadmodum etiam idem non ignoro, difficile admodū esse inueteratam aliquam opinionem ex animis hominum penitus euellere; sed tentandum est tamē, præsertim verò, cùm id absq; vllius periculo, ac detrimento (vt dixi) fieri posſit; atq; eam fortasse præstabit paulatim labefactare, & ex fibris nostrorum hominum sensim euellere; nam statim eximere, ac, veluti vno ictu amputare, supra vires humanas propemodum videri pōt. Quin adhuc ipse nullo pacto ausim in versibus pangendis à veterum præscripto vel latum quidem vnguem discedere; immò carmina omnia, quæcunq; hactenus confeci (confeci autem nec

pauca

pauca, nec vnius generis) illis ipſis modulis ſemper metitus fui, quos nobis veteres præſcripſerunt, atque ita porrò facere pergam, donec ſententia hæc ab eruditorum Senatu non indigna iudicabitur, cuius in hac Repub. literaria aliqua ratio habeatur: neque enim quicquid mihi rectum videtur, rectum cēſeo. Plurimùm ego aliorum iudicio ſemper detuli, ſed meam tamen opinionem hîc breuiter aperuiſſe, fortaſſe non erit inutile. Quamquā facilè cōijcere poſſumus, alijs quoq; hanc rem in mentem veniſſe, nam (exempli gratia) Sigiſmundus Gelenius Appiani interpres, quod Græcus auctor in Syriacis de oraculo Seleuco reddito hunc in modum extulit.

Ἄργος ἀλευόμενος, τὸ πεπρωμένον εἰς ἔτος ἥξεις.
Εἰ δ' Ἄργει πελάσαις, τότε κεν παρὰ μοῖραν ὄλοιο.

his ipſe verbis Latinè repreſentauit.

Argos ſi caueas, fatalia tempora euades:
Quòd ſi non caueas, occides ante diem.

Rurſus bellor. Ciuil. lib. 2. quod ita habet.

Ὅστις γὰρ ὡς τύραννον ἐμπορεύεται,
Κείνου 'στὶ δοῦλος, κἂν ἐλεύθερος μόλῃ.

ſic ille Latinè conuertit.

Quiſquis domum tyranni proficiſcitur,
Seruus fit illi, ſit licet ingenuus.

Sed & alios etiam commemorare poſſem, quos ab hac ſententia non omninò alienos fuiſſe licet ſuſpicari. Verùm hoc leui conatu, & quadam quaſi proluſione contenti ſimus; nam ad reliqua, quæ ſuperſunt, nobis eſt properandum, cùm hæc παρέργως, & fermè perfunctoriè dicta ſint; atque aliàs fortaſſe vniuerſum hoc argumētum de induſtria copioſius proſequemur.

PRÆLECTIO QVARTA.

EXPOSVI ſtrictim, ac properanter meam ſententiam de ratione carminum conficiendorũ, quæ huic noſtro æuo maximè (vti ego quidem iudicio) accõmodata eſt: nam priſcos illos aliter omninò facere debuiſſe, non inficior: nec cuiquam mirum videri debet, naturam rerum pro temporum varietate ipſam quoq; interdum variari oportere. Sic etiam comœdia (ne à poëſi diſcedam) carmine olim ſcribi conſueuit; ac ſanè non ſine magno vitio fieri aliter potuiſſet: nam Philodoxiòs Lepidi neſcio cuius, quam non ita pridem Aldus Manutius nobis obtruſit, non eſt tanti, vt aliter de hac re ſtatui debeat; præterquàmquod recentioris alicuius commentum videri poteſt: nam hiſce ſuperioribus annis non defuerũt, qui, vt doctis viris imponerent, ac per delicias fucum facerẽt, quoſdam auctores clanculum ſubmittere conati ſunt, qui Cõſolationem in Tulliolæ obitu; Orpheum, ſiue de Adoleſcente ſtudioſo: Fragmenta quæpiam Aſinij Pollionis, atq; alia huius generis ὑπομνήματα, ſiue eorum ἀποσπάσματα iocularitei eis exhiberent. Nec defuerunt tamen docti viri, qui ab rebus ſuis ſerijs tantum ocij ſibi ſupereſſe voluerunt, vt de ementita illa Ciceronis Conſolatione pluribus diſputare in animũ induxerint, atq; etiam mortui adhuc (ſi Deo placet) veterem controuerſiam reuocauerint, quam tamẽ eruditorum Senatus iampridem non dubijs ſententijs videtur diremiſſe; dum cenſuit Antonium Riccobonum ſolidioribus vtiq; rationibus, & argumentis niti ad eam opinionem ex animis aliquorum, qui lucubratiunculã illam pro Ciceroniana agnoſcebant, eximendam, ac penitus extirpandam; de qua tamen ipſe interim ex meo ſenſu nihil aſſeueranter confirmo; neque.n.eſt opus, aut hoc nunc agitur, ſed, quod alijs viſum fuit, è re nata breuiter commemoro. Nunc (vt eò reuertar, vndè paululùm deflexit oratio, meq; ad propoſitum referam) poſtquam theatra

in vſu

in vſu eſſe deſierunt, in quibus comędiæ populo recitabantur, nihil prohibet, quominus id poëmatis genus proſa quoq; oratione cōſcribatur; neq; enim amplius carmine opus eſt, vt vocem maximè contendamus, quò ad vniuerſos, qui in vltima theatri parte ſpectatu conſederint, ea peruenire queat, quod non aliter ſanè fieri poterat, quàm ſi numeris quibuſdam comędiæ comprehenderentur. Etenim, ſi quis ſoluta oratione tàm contentè vocem extuliſſet, vt ab omnibus cōmodè exaudiretur, inſanus procul dubio videri potuiſſet, cùm in familiaribus ſermonibus, quos nimirum comędia imitatur, ſubmiſsè loqui conſueuerimus: atq; hinc factum puto, vt noſtri homines paucas admodum comędias verſibus complexi fuerīt: pleraſq; earum ſoluta oratione ſibi condendas eſſe non immeritò exiſtimarunt: maluerunt enim hac in re noſtrorum temporum mores inſequi, quàm eorum hominum, qui longa iam annorum ſerie eſſe deſierunt, memores (vt reor) Pindaricæ illius ſententiæ. αἴνει δὲ παλαιὸν μὲν οἶνον, ἄνθεα δ᾽ ὕμνων νεωτέρων. Sed, cùm abundè pro temporis opportunitate de tota re heſterno die locuti fuerimus, conſentaneū eſſe videtur, vt his interim omiſsis, propius ad inſtitutum noſtrum accedamus; ac fiet fortaſſe, vt vniuerſum hoc argumentum pluribus aliàs proſequamur: nam ſemper mihi res digna viſa fuit, in quam cogitationes ſuas docti viri conferrent. Atq; hæc (vt meus fert animus) haud aliter ſe habent. Interim tamen ita carmina cōdam, vt dimenſiones, & προσῳδίας leges, quas veteres nobis tradiderunt, diligenter cuſtodiam: quod quidem in illis poëmatiis, quæ plura, nec vnius generis (quemadmodum etiam heſterno die dixiſſe memini) hactenus diuulgaui, abundè me p̄ſtitiſſe opinor. Igitur, vt ab his abeam, de Catullo, de Cybele, de Aty, de Galliambo, de huius poëmatis argumento non nihil breuiter attingamus. Iam primùm omnium ſatis cōſtat Catullum Veronæ fuiſſe natū gente nobili Valeria; ingenij autem cultum Romæ cepiſſe, quo tempore Terentius Varro in ea claruit. Ibi eam puritatem Latini ſermonis eſt conſequutus, vt cæteris penè omnibus antecellat. Vſus eſt amicitia clarorum virorum, in primis Cornelij Nepotis, ad quem etiā opus

 ſuum

ſuum miſit. M. Tullij patrocinium meruit, ſicut ipſemet teſtatur endecaſyllabo quopiam. Iulium Cæſarem vehementer odit: item Mamurram, & Nonium Strumam. Dicitur amaſſe Clodiam fœminam prænobilem quidem, ſed impudicis moribus. ea eſt, quam ipſe alicubi appellat Lesbiam. Sed & Ipſitillæ cuiuſdam amore flagranit, quæ exiſtimatur fuiſſe Veronenſis. Plura poëmatia ſcripſit, quæ partim extant, partim à veteribus grammaticis pro teſtimonio laudata ſcimus; ac nuper Veneris Peruigiliũ prodijt huius poëtæ nomine, cuius initium.

Cras amet, qui nunquam amauit, quiq; amauit, cras amet.

Deceſsit Romæ admodum iuuenis, vtpote qui ageret annum circiter trigeſimum. Hactenus ei prænomen fuit Caio. Nuper viſum eſt Ioſepho Scaligero eundem Quintum appellare. Crederem homini Veronenſi ex gente Magni Canis, vt ipſe falsò iactat, de viro itidem nobili, ac Veronenſi, ſi ſibi credj poſtularet. Sed quoniam eiuſdem Catulli teſtimonio vtitur, vt id nobis perſuadeat, videamus, quantũ hoc valeat ad id, quod quærimus, oſtendendum: nam, quod de Cuiacij manuſcripto codice ait, penes eos fides ſit, quibus codicem illum inſpicere contigit; licet non tantum eius teſtimonio tribuendũ eſſe cenſeam, vt propterea ſecundum Scaligerum ſententia ferri debeat; atq; ei ego interim ſexcentos codices, quà typis, quà calamo exaratos contrà oppono, vt res ad vnius Catulli teſtimonium redigi videatur. Carmine in Ianuam ita ſcriptum reperias.

Verùm iſti populo nænia, Quinte, facit.

Qare (inquit Scaliger) *qui illi* (Catullo nimirum) *Caio prænomẽ faciunt, poſſunt hac auctoritate permoti ſententiam ſuam mutare.* Plus valet apud me ſummus tot librorum veterum, recentionum, ſcriptorum, cuſorum conſenſus, quàm leuis coniectura hominis vaniſsimi, & arrogantiſsimi. conſentiunt autem plurimi, vt hic verſus abſit ab illa Elegia. Ex emendatioribus verò ſubſtituit alius.

Verùm iſthæc potius ianitor ipſe facit. alius.
Verùm iſtis auctorem eſſe facit populus. alius.

Verum

Verum isti populo di mala multa ferant.

Guarinus Veronensis patritius (vt puto) minorum gentium; certè Burdoni illi nobilitate nequaquā par, sed tamen vir non mediocriter eruditus, & fidei maximæ testatur vidisse se codicem manuscriptum, in quo sic legebatur.

Verùm isti populo ianua quid reficit?

Statius affirmat in manu exaratis omnibus ita spectari.

Verùm isti populo ianua, qui te facit. in Maffei libro. *popl' i*, ex qua scriptura ille deinde conformabat.

Verùm isti probri ianua quidq; facit.

Vt dictum sit, *quidq;* pro *quiduis*, & *quodcumque*. In meo, qui fuit Marcelli Ceruini, ad oram visebatur.

Verte istuc potius, ianitor ipse facit.

Magnus Scaliger ex suo, & poptimo exēplari Gallicano legit.

Verùm isti populo nænia, Quinte, facit.

Atq; hinc deniq; se euincere putat, Valerio Catullo prænomē fuisse Quinto, non Caio. Mihi secus omninò videtur, qui paruam omninò fidem esse adhibendam sciam incerto testi: sed & familiari multò minorem, præsertim ex domo Scaligeri pducto, qui eos sibi valdè obsequentes habere cōsueuit: Nam, cùm aliqua noua lectio ei astruenda est, statim confugit ad domesticos illos suos amicos, à quibus nisi precariò testimonium elicere potest, eos tādem per ocium suo arbitratu fidiculis torquet, & exagitat, vt, velint, nolint, ipsius sententiam confirmare cogantur denique. Huic testi non tutò creditur: pterquamquod eius sermo non ad Catullum necessariò, sed ad aliquem alium, de quo tacitè poëta ille intelligebat, percommodè referri potest. Deniq; alij longè plures, ac maioris auctoritatis testes reperiuntur, qui secus nobis persuadeant. Haud igitur probè iudicat bonus Scaliger de prænomine huius nostri poëtæ; nō hercle melius, quàm de eiusdem eruditione magni filij magnus pater in Hypercritico: nam, cur docti cognomen Catullo adhæserit, docet Franciscus Floridus Lection. subsec.lib.3.cap.9.quem Vos consulere potestis; neq; .n.cuncta, quæ noui, in vnū locum cōgerere debeo. Sed de Catullo satis. De Cybele,& Aty hæc breuiter dixerim.Non aliam suis

Deis originem tribuit ſtulta gentilitas, quàm, quæ fuit ipſorũ hominum. Eos porrò ex terra ortum duxiſſe affirmabat, vnde oraculi Delphici mentem Iunius Brutus interpretatus fertur, quod eum Romæ imperium ſummum obtenturum reſpondit, qui prior matri oſculum tuliſſet. Ea voce Brutus audita, veluti ſi prolapſus fuiſſet, terram oſculo contigit, ſcilicet quòd ea cõmunis mater omniũ mortalium eſſet. Itidẽ Mater deorũ terra fuiſſe perhibetur, cui pro rerum diuerſitate varias quoq; nuncupationes veteres indiderũt, nam & Ops, & Cybele, & Rhea, & Brimò, & Veſta, & Ceres, atq; alijs inſuper nominibus fuit appellata. de hac ſic extat apud Lucretium lib. 2.

Quare magna deùm mater, materq; ferarum,
Et noſtri genetrix hæc dicta eſt corporis vna.
Hanc veteres Graiùm docti cecinere poetæ
Sublimem in curru bijugos agitare leones:
Aeris in ſpatio magnam pendere docentes
Tellurem, neq; poſſe in terra ſiſtere terram.

Et quæ Vos plura illic inſpicere poteſtis; nam ego ad finẽ propero, id vt faciam, diei hora me ſubmonente; ac nihiloſecius in ipſa Gallıambi explicatione complura de hac dea commerabo, quæ à Strabone, Diodoro, Pauſania, Luciano, Euſebio, Tertulliano, Arnobio, Macrobio, Lactantio, D. Auguſtino, alijs multis in ſcriptis relata ſunt. Cybeles, ſiue Magna mater in Phrygiæ quodam agro, cui nomen Peſinunti, ſanctiſsimè olim colebatur, cùm illic è cęlo decidiſſe quoddam ſimulacrum crederetur, cuius nec materia, nec artifex dignoſci potuerit: In hoc Peſinunte olim Orgya celebrabantur ſecundũ ripas fluminis Galli, à quo deæ ſacerdotes virilibus exectis, quæ ipſi ſibi conſultò amputabant, Galli vocabantur. hinc Romã tranſlatum ſimulacrum ad perpetuitatem imperij, propterea quòd reſponſum fuerit ab oraculo, rem Romanam ad ſummum auctum iri, ſi Peſinuntia dea Romam transferretur, quod factum fuit, veluti narrat Herodianus: Huius deæ meminit Auſonius Idyllio de Ferijs Romanis, ſi ipſius carmen legatur, quomodo ipſe illud emendandum eſſe cenſeo; nam, quin perperam ad hanc vſq; diem circumferatur in cunctis impreſsis, & calamo exara-

exaratis codicibus, non est dubitandum, idq; docti viri iampridem animaduerterunt, ac suis scriptis testati sunt; carmen ita vulgò habet.

Vis neopesunte sacrum, vel Saturnalia dicam?

Vinetus admonet in exemplari fuisse. *Vis neopesante sacrum*, vnde conijcit, exscribi debere, *Vis ne Opis ante sacrum*. neq; alia sententia fuit Iusti Lipsij libro primo Saturnaliorũ. Iosephus Scaliger edidit; *Vis ne ope sancte sacrum*; addito tamen asterisco, vt intelligamus locum non esse vsquequaque sincerum. Mihi olim visum fuit, neque, cur sententiam mutẽ, vllam caussam habeo, scribi, legiq; debere. *Vis Pesinunte sacrum*. vt de sacris magnæ matris loquatur Ausonius; neq; hæc mea coniectura mihi adhuc excuti potest, vt est quilibet suarũ rerum valde amans. Ac, quamuis de eadem magna matre dixerit idem auctor initio illius Idyllij.

Et Megalesiacæ matris operta loquar.

non puto perperam, & ab re paulò post illud idem fermè iterari, cùm non vno mense festa Cybeles celebrarentur, sed pluribus; nam & sexto Kal. Aprilis, vt docet Ouidius in Fastis, solemni pompa carpentum, in quo vehebatur simulacrum Cybeles, Almonis vndis abluebatur; vel mense Martio, vt tradidit Ammianus Marcellinus, vel etiam Decembri, vt Varro, & Macrobius scriptum reliquerunt: ergò varias illius deæ solemnitates significare voluit Ausonius eo in loco. Hæc eadem Berecynthia fuit appellata, vel à Berecyntho Phrygiæ castello iuxta Sangarium fluuium, vbi colebratur; vel quòd Berecynthis mõtibus præesset; vel à Berecyntho sacerdote, qui primus omnium illius deæ sacra coluerit, ac mõti, in quo eam deinde prisci illi fuerunt venerati, nomen dederit: alij aliter tradunt, sed non omnia persequor. Atyos amore Cybelem correptã fuisse memorant; fuit autem Atys Lydius, qui primus sacrorum ritus, quib. ea colitur, mortales docuit; & quibus deinde Phryges, Lydi, & Samothraces in sacris vsi fuerunt; nam, vbi ea ipsum castrauit, virilem vitam agere desijt, & muliebrem formã assumpsit, ac vestes; quo corporis habitu per orbem obambulans, vbiq; sacra faciebat, &, quæ ipse passus fuerat, narrabat:

cum

cum hoc Cybeles rē habuisse ꝑhibetur, quod cùm pater resciuisset, Atyn, & nutrices interfecit, atq; insepultos abiecit. Cybeles furore correpta passis crinibus vrbem sola psallendo circumijt, eamq; Marsya sequutus fuit; vnde mos in ipsius sacris fanaticorum ritu discurrendi, & comas iactandi, cuius, præter cæteros, meminit Lucretius. Hæc, & multa alia de Cybele, & Aty veteres finxerunt, quæ nos vel tanquam nota, vel tāquam instituto nostro minimè necessaria consultò prçterimus. Sed, quòd eam virginem esse dixerunt, admirationem habet, cùm tot deos, ac deinde Titanas pepererit; vt propterea virginitatis repagula fracta, ac multipliciter disiecta habuisse necesse fuerit. Sedenim allusum fortasse videri potest ad Meonis factum, qui fama de virtutibus filiæ permotus, eam antea à se domo eiectam ob facinus cum Aty amatore perpetratū, à quo nimirum grauida facta fuerit, reuocauerit pro virgine. Nisi si potius dicamus, eam quoq; mulierem, quæ peperit, virginem interdum nuncupari, modò florentis sit ætatis; qua ratione apud Terentium legimus Adelphis. *puer natus; nihil habet virgo.* Festus quoque sic ait hac de re. *Sed fæminas, antiqui, quas nūc dicimus, viras appellabant: vnde adhuc permanent virgines, ac viragines.* Itaq; docti quidam viri, quod in Hebræo habetur Genes. 2. cap. 23. *Vocabitur* Issa, *quia de* is, *id est viro sumpta est.* vertere maluerunt. *Vocabitur* Vira, *quia de* Viro *sumpta est.* nam vt Issa ab is, sic à Viro Vira dictione olim, vt ex Festo Pompeio docui, non penitus inaudita, deriuatur. Vel, sicuti Græci κόρας mulieres pulchras appellant, ita easdem à Latinis virgines dictas fuisse licet existimare; vt hinc scire possit Lilius Gregorius Gyraldus, cur dixerit D. Augustinus lib. 2. cap. 4. de Ciuitate Dei. *Ludis turpißimis oblectamur, qui dijs, deabusq; exhibebantur, cælestiq; virgini Berecynthiæ matri deorū omnium.* Nisi fortè libeat substituere hoc loco, *viragini*, pro *virgini*, quod mihi olim fermè videbatur; quomodo etiam apud Albricum philosophum illic, vbi de eadem loquitur dea. *Erat enim virgo fæmina in curru sedens.* Dicebatur autem *virago*, fœmina fortis, & quæ viro similis esset, viriliaq; opera patraret; hinc Iuturnam eo nomine appellauit Virgilius Aen. 12.

Hoc

Hoc concussa metu mentem Iuturna virago
Aurigam Turni media inter lora Metiscum
Excutit. & Hyppoliten Claudianus de Raptu Proserpinæ lib. 2.

quoties Arcton populata virago
Hyppolite niueas ducit post prælia turmas.

Dixi Gallos vocatos fuisse Cybeles sacerdotes à flumine Gallo, iuxta quod illi deæ sacra fiebant. hi Galli vel reuera furore perciti, vel certè eum simulantes in suorũ Orgyorum celebratione comam per collum iactabant, diuersaq; instrumenta pulsabant, & toto corpore fanaticorum more varios, ac multiplices motus, eosq; citatissimos edebant, simulq; in honorem deæ carmina canebant diuersi argumenti. Eos versus à Gallis sacerdotibus, & celeri pede iambo, qui frequẽs in ipsis adhibebatur, Galliambos veteres appellabant; de quibus, præter cætera, hæc reperiuntur apud Terentianum.

Nomenq; Galliambis memoratur hinc datum,
Tremulos quòd esse Gallis habiles putant modos.

Quibus autem dimensionibus hoc carmen constet, non puto mihi esse nunc demonstrandum, cùm, præter ea, quæ Hephestion, Attilius, Diomedes, Fortunatianus, Seruius, ac Terentianus veteres, atq; optimi grammatici prodiderunt, in promptu sint Iulij Cæsaris Scaligeri, & M. Antonij Mureti præceptiones de hac re; vt nihil interim dicam de Alexandro Guarino, Antonio Parthenio, & Palladio Fusco huius nostri poëtæ interpretibus; ad horum ego scripta Vos interim reijcere satis habeo, videlicet ne sim longior: Nam Catulliani Galliambi argumentũ, vnde vnde illud poëta sumpserit, exponere necesse est, quod ita habet. Cùm Atys naui in Phrygiam vectus non sine magno amicorum cœtu ad flumen Gallum peruenisset, eius aquæ haustu ita mente alienatus fertur, vt sibi virilia execuerit, &, vt idem comites sui facerent, auctor fuerit. tùm per aliquod tempus, vt mos sacrorũ ferebat, tumultuati, obdormierunt in nemore Cybeles: manè expergefactus Atys, cũ ad se redijsset, cepit lamentari conditionem suam, & in patriã redeundi consilium inire. tunc Cybeles ipsius amore correpta

leonem

leonem immisit, qui eum ita perterrefecit, vt is ab litore, quò iam processerat, in nemus confugere coactus fuerit, vbi reliquum vitæ suæ spatium Cybeles sacris addictus trãsegit; cuius exemplo deam rogat poëta, vt talis furor à sua semper absit domo. Hæc Catullus ex suo sensu nunc prosequitur, vel etiam eos scriptores sequutus est, qui hanc fabulam ita memoriæ prodiderunt; nam auctores, quos nunc in manibus habemus, longè aliter ipsam recensent. Esse autem hoc poëmatium ad Catullum referendum, minimè dubio mediusfidius argumento euincitur; siquidem Terentianus Maurus grammaticus non incelebris, & ad cuius manus ob eius vetustatē minus multò deprauatos codices peruenisse, credibile fit, quo loco de Galliambo versu loquitur, ita habet.

Seruasseq; Catullum probat ipse tibi liber;
Super alta vectus Atys celeri rate maria.
Phrygium vt nemus citato cupidè pede tetigit.

Quod etiam confirmat Attilius Fortunatianus & ipse quoq; vetustus in primis rei grammaticæ scriptor; vt nodum in scirpo quærere videantur, qui Cæcilium auctorem huius carminis agnoscunt. Potuit ille quidem poëma de Cybele confecisse; quis hoc negat? Sed quo carminis genere id constiterit, nemo perspicuè docuit. Certè illud à suo poëta non fuisse penitus absolutum, confirmat hic noster;

Nam, quo tempore legit incohatam
Dindymi dominam. & reliqua; rursus ibidem.
Magna Cæcilio inchoata mater.

Prægrauat igitur apud me rei certę non leuis auctoritas, quam apud Vos quoq; itidem prægrauaturam me præsertim auctore, ac magistro nil planè dubito.

FINIS.



BONONIÆ,
Apud Hæredes Ioan. Rossij 1599.
Superiorum permissu.